

Jasiuk, Jerzy

X Sympozjum ICOHTEC-u. Źródła do historii techniki

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 27/3-4, 728-730

1982

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Wystawa jest zatem próbą podsumowania ważniejszych osiągnięć solnictwa na ziemiach polskich w ujęciu historycznym, szczególnie dorobku polskiego górnictwa solnego, posiadającego starą i piękną tradycję zachowaną przede wszystkim w kopalniach Wieliczki i Bochni, czynnych do dziś bez przerwy od XIII w., a więc od ponad 700 lat. Obydwa te obiekty, a głównie kopalnia wielicka, tworzą niejako „naturalną historię” górnictwa solnego w naszym kraju, wykutą na przestrzeni siedmiu wieków kilofem i ręką polskiego górnika i z tego względu zasługują one na szczególną ochronę jako zabytki kultury ogólnonarodowej.

Antoni Jodłowski

(Kraków)

Z ZAGRANICY

X SYMPOZJUM ICOHTEC-U

ŹRÓDŁA DO HISTORII TECHNIKI

Kolejne, X, a więc jubileuszowe sympozjum Komitetu Współpracy Międzynarodowej w zakresie Historii Techniki (ICOHTEC) odbyło się w Smolenicach k. Bratysławy — w dniach od 8 do 12 czerwca 1982 r.

Organizację sympozjum zapewnił Instytut Czechosłowackiej i Powszechnej Historii Czechosłowackiej Akademii Nauk przy współpracy Instytutu Nauk Historycznych Słowackiej Akademii Nauk. Komitetowi Organizacyjnemu przewodniczył prof. Jarosław Purš, funkcję sekretarza naukowego pełniła dr Soňa Štrbáňová.

Miejscem obrad był malowniczo położony zamek, należący do Słowackiej Akademii Nauk.

W sympozjum uczestniczyło ponad 50 osób z 15 krajów (Austrii, Bułgarii, Czechosłowacji, Francji, Hiszpanii, Holandii, Niemieckiej Republiki Demokratycznej, Polski, Republiki Federalnej Niemiec, Rumunii, Stanów Zjednoczonych, Węgier, Wielkiej Brytanii, Włoch i Związku Radzieckiego). Najliczniejsze poza gospodarzami były delegacje niemieckie.

O naukowych wynikach sympozjum zdecydował już w znacznym stopniu sam wybór tematu, który scharakteryzować trzeba jako elementarny, jednak bez pejoratywnego wydźwięku tego określenia. Jeśli bowiem pamiętać, że historia techniki jest dyscypliną o stosunkowo niedługich tradycjach, a metodyka jej badań nie została jeszcze ukształtowana w pełniejszym zarysie, ta elementarność tematu okaże się mieć znaczenie podstawowe. Tak też temat przyjęto, o czym świadczyć może zainteresowanie, z jakim spotkała się zapowiedź sympozjum i następnie reprezentatywny skład uczestników obrad, wśród których znaleźli się historycy nauki i techniki, historycy życia społecznego i gospodarczego, jak również muzeolodzy i archiwiści.

W czasie obrad wygłoszono 38 referatów, a ściśle ich skróty, gdyż — zgodnie z przyjętą przez organizatorów zasadą — pełne teksty zostaną opublikowane w specjalnym tomie *Acta historiae rerum naturalium necnon technicarum*, serii wydawniczej Zakładu Historii Przyrodzawstwa i Techniki Instytutu Czechosłowackiej i Powszechnej Historii ČSAV.

Zrozumiała przy tej liczbie referatów ich rozbieżność tematyczna została zniwelowana dzięki trafnemu zestawieniu wystąpień w grupy, które stanowiły przedmiot obrad poszczególnych posiedzeń. Program kolejnych posiedzeń był ustalony następująco:

- problemy ogólne źródeł do historii techniki,
- różne rodzaju źródeł i ich ocena,
- źródła w różnych krajach,

- źródła w muzeach i innych instytucjach,
- źródła do różnych dziedzin historii techniki.

Tematyczne zestawienie wystąpień dawało możliwość bardziej syntetycznego spojrzenia. Dyskusja, nierzadko ożywiona, temu sprzyjała.

Wiele spośród wygłoszonych referatów miało charakter głównie informacyjno-sprawozdawczy. odznaczały się tym przeważnie referaty przedstawione na posiedzeniach, których program dotyczył źródeł do historii techniki w różnych krajach, źródeł w muzeach i innych instytucjach oraz źródeł do różnych dziedzin historii techniki.

Np. program posiedzenia — poświęconego źródłom, znajdującym się w muzeach i innych instytucjach — obejmował wystąpienia na następujące tematy: *Instrumenty naukowe w Deutsches Museum jako przykład ujawniania i opracowywania źródeł do historii techniki*; *Zasoby Archiwum Przemysłu Narodowego NRD i ich znaczenie dla historii techniki w okresie kapitalizmu*; *Ochrona obiektów technicznych w środowisku naturalnym — doświadczenia Muzeum Technicznego w Brnie*; *Conservatoire National des Arts et Métiers jako francuskie źródło do historii techniki*; *Narodowe Muzeum Politechniczne w Sofii jako centrum gromadzenia, badania i publikacji źródeł do historii techniki w Bułgarii*; *Studia w zakresie historii techniki w Narodowym Muzeum Technicznym w Pradze*.

Były również wystąpienia, które zawierały rezultaty oryginalnych, niekiedy wieloletnich prac badawczych. Znamiennym przykładem może być tu referat prof. Carla Poniego i Roberta Bervedlieriego z Uniwersytetu Bolońskiego zatytułowany *Trzy wieki patentów weneckich*, w którym autorzy przedstawili osiągnięcia XV stulecia początki ochrony patentowej na półwyspie Apenińskim, akcentując duże możliwości wykorzystania tej bazy źródłowej. Takie możliwości, dotychczas rzadko chyba docenione, wynikały również z referatu Grahama J. Hollistera-Shorta z Londynu: *Monety jako źródło do historii techniki*. W referacie tym autor podał przykłady monet niemieckich z XVII w., stanowiących interesujące źródło ikonograficzne do historii techniki górniczej. Podobnie Robert A. Buchanan z Bath w referacie: *Biografie jako źródło do historii techniki* wskazał na zasoby informacji, jakie można zaczerpnąć z życiorysów inżynierskich. Doceniając to wskazanie, trzeba jednak zauważyć, że autor potraktował biografie w sposób generalny, nie rozróżniając faktycznych materiałów źródłowych i opracowań.

Obrady pozwoliły również na wyciągnięcie pewnych wniosków, dotyczących zainteresowań badawczych w poszczególnych krajach. Bardzo wyraźnie np. zarysowane zostały zainteresowania badaczy radzieckich, którzy w swoich referatach koncentrowali się wokół problematyki systematyzacji i cech charakterystycznych źródeł do historii techniki (referaty J. S. Woronkowa: *Źródła do historii techniki — systematyzacja i wykorzystanie* i S. S. Ilizarowa: *Cechy źródeł do historii techniki w ZSRR*). Referaty autorów niemieckich poświęcone były na ogół przedstawieniu określonej grupy źródeł lub zasobów materiałów źródłowych, zgromadzonych w określonej instytucji, np. referat Wernera Krokera z Bochum: *Źródła ikonograficzne do historii techniki górniczej* czy referat Otfrieda Wagenbretha z Drezna: *Oryginalne produkcyjne narzędzia i miejsca produkcji jako źródła do historii techniki w Niemieckiej Republice Demokratycznej*. Ten ostatni referat zasługuje również na uwagę dzięki starannie przemyślanej formie jego przedstawienia: autor zilustrował swoje wystąpienie przeźrocami tak zestawionymi, że pokazaniu przeźrocza zabytku towarzyszyło przeźrocze źródła ikonograficznego, wyobrażającego narzędzie, mechanizm czy budowlę. Zestawienia te uunaocznily z jednej strony treścią bliskie obu rodzajów źródeł, a z drugiej ich uzupełnianie się.

Charakteryzując narodowe zainteresowania badawcze warto też wspomnieć o referacie: *Źródła dokumentacji do wymyślanego muzeum: „Nauka i technika w służbie sztuki”*. Autor referatu A. J. Rose z Paryża przedstawił ideę placówki muzealnej, która gromadziłaby dzieła sztuki, uzyskane dzięki pomocy środków technicznych, np. obrazy widoczne pod mikroskopem lub powstałe w wyniku działań konstrukcyjnych, jak układy elektroniczne. Temat ten nie był bezpośrednio związany z problematyką sympozjum, nie można mu jednak odmówić oryginalności.

Obrady dały niewątpliwie przegląd aktualnych prac i zainteresowań badawczych w poszczególnych krajach, stwarzając możliwość porównań i inspiracji. Wykazały jednak równocześnie, że typologia źródeł do historii techniki, a w niektórych przypadkach metodyka ich analizy stanowią w znacznym jeszcze stopniu problem otwarty. Dotyczy to szczególnie źródeł materialnych, innymi słowy mówiąc zabytków techniki, wykorzystywanych dotychczas w zakresie ograniczonym, niewspółmiernie mniejszym w porównaniu do wykorzystania źródeł pisanych.

Można mieć nadzieję, że sympozjum przyczyniło się do zwiększenia intensywności prac w zakresie metodyki źródeł do historii techniki, jak również do kształtowania i rozwoju nauk pomocniczych dla historii techniki. Wydaje się, że byłoby interesujące ponowne zorganizowanie sympozjum na ten temat za kilka lat, co stworzy możliwości oceny postępu w omawianej dziedzinie.

Program sympozjum poza obradami obejmował wycieczkę do kilku historycznych miast słowackich, bogatych w zabytki, również takie, które mają wartość źródłową dla historii techniki. Organizatorzy wycieczki popełnili jednak dość typowy błąd, wynikający z chęci pokazania uczestnikom możliwie najwięcej, przy równoczesnym urządzaniu spotkań z przedstawicielami lokalnych władz i środowisk kulturalnych oraz naukowych. Spowodowało to pobieżność zwiedzania, która — na szczęście — nie dotyczyła wizyty w Słowackim Muzeum Górniczym w Bańskiej Szczawnicy, placówce arduo interesującej, choć nadal jeszcze rozbudowywanej. Szczególną wartość posiada część muzeum znajdująca się w podziemnych, zabezpieczonych chodnikach kopalni rudy, pochodzących z okresu od XVII do XIX stulecia. Dla zwiedzających udostępniona jest trasa ponad 1 km.

W sympozjum brała udział dwuosobowa delegacja polska w składzie: prof. dr Eugeniusz Olszewski oraz autor tego sprawozdania, który w czasie obrad wygłosił referat: *Zabytki techniki jako źródła historyczne*.

Sympozjum stało się też okazją do zorganizowania posiedzenia władz ICOHTEC-u. Na posiedzeniu tym postanowiono m. in., że następne międzynarodowe sympozjum zostanie zorganizowane na temat: *Energia w historii — przeszłość, dzień dzisiejszy i przyszły*. Odbędzie się ono w Bochum w okresie od 2 do 7 września 1984 r. Przedstawiono też wstępną propozycję przygotowania sympozjum na temat: *Historia techniki i nauk technicznych w Dreźnie w 1986 r.*

Jerzy Jasiuk
(Warszawa)

KONFERENCJA REDAKTORÓW NACZELNYCH Z HISTORII NAUKI I TECHNIKI KRAJÓW SOCJALISTYCZNYCH

W dniach 25—28 maja 1982 r. odbyła się w Berlinie (NRD) konferencja redaktorów czasopism z historii nauki i techniki następujących krajów socjalistycznych: Bułgarii, Czechosłowacji, Niemieckiej Republiki Demokratycznej, Polski, Węgier i Związku Radzieckiego. Organizatorem konferencji — zwołanej z inspiracji prof. dra S. R. Mikulińskiego (redaktora naczelnego „Woprosów Istorii Jestestwoznaniija i Techniki”) — był prof. dr H. Wussing z Lipska (wydawca „Schriftenreihe), gospodarzem — doc. dr med. G. Harig (sekretarz Towarzystwa Historyków Medycyny NRD), który podejmował członków konferencji w sali obrad Wydziału Medycyny Uniwersytetu Humboldta w Berlinie (na terenie tzw. Charité). Celem konferencji było dokonanie wymiany informacji na temat przebiegu prac i prowadzonej przez poszczególne redakcje polityki wydawniczej w latach 1980—1981 oraz podjęcie ustaleń w dziedzinie współpracy i koordynacji problemów i tematów prezentowanych na łamach czasopism z historii nauki i techniki krajów socjalistycznych.